

FÄRD I SLUTET LAND - NORDKOREA

Travlarbrodern **Sten Ridderlöf** är pensionerad bankdirektör från Stockholm med omfattande naturintressen inom främst dendrologi och ornitologi. Styrelsemedlem i FDP sedan 1994. Även medlem i bl.a. International Dendrology Society (IDS), The Magnolia Society (TMS), The Maple Society, Dendrologiska Sällskapet i Finland, Svenska Rhododendronsällskapet och Kiviks-Esperöd Arboretet. Han har under senare år företagit forskningsresor till bl. a. Karpaterna, ryska Fjärran Östern, Nya Zeeland, Korea och Patagonien. Målet har varit insamling av dekorativa lignoser möjligen härdiga i Mellansverige. Fröer och unga plantor drivs upp och testas i hans skärgårdsarboretum Lassas hagar på Svartlöga i Stockholms yttre skärgård.

Trafikpolis i Pyongyang

Under åtta dagar i slutet på maj 2004 gjorde travlarbrodern **Sten Ridderlöf** samt några medlemmar i Dendrologiföreningen en dryg 150-mil lång resa kors och tvärs i Nordkorea. De var ständigt övervakade och rutterna bestämda i förväg. Trots detta gjordes många intressanta iakttagelser. Tvärt emot förväntat gav resan mersmak där förhoppningar finns om ett ökat framtida utbyte inom det dendrologiska området.

Efter månader av planering, det gäller att vara ute i god tid kanske upp till ett halvår, reste fyra medlemmar i föreningen till Nordkorea. **Ingrid Frisell-Lalin** var den som ledde planeringen i dialog med företaget Koreakonsult och sin nära vän **Paul Beijer**, svensk ambassadör i Pyongyang. Det fanns sannolikt ett värde i att vi representerade sådana "oskyldiga intressen" som föreningen sysslar med och att vi alla på pappret uppfattades som ofarliga pensionärer. Förutom Ingrid bestod sällskapet av **Birgitta Stritzke**, **Katarina Curman** och nedtecknaren av dessa rader. I Katarinas fall ansågs det olämpligt för visumet att uppge yrket redaktör, beteckningen fick bli: "Ansvarig för föreningens årsbok".

Eftersom resan kom att bli fascinerande - och fler borde ta samma chans - finns det anledning att redogöra närmare för den nödvändiga proceduren innan tillstånd gavs för inresa i den demokratiska republiken. Nordkorea tar endast emot omkring 500 turister per år. Förutom de fåtaliga turisterna anländer från tid till annan ett antal hjälparbetare. Därtill finns något öppnare gränspassager i norr, i första hand mot Kina. Kort sagt Nordkorea är inte ett land man kastar sig in i via en sista-minuten-biljett.

Att som en BBC-reporter utge sig för att vara vanlig turist för att sedan ta bilder och

Mansudae monumentet i Pyongyang

intervjua folk för samhällskritiska reportage är inte heller tillrädligt. Att då som angänämaste alternativ få skaka galler under ett antal månader är ingen sinekur. Individens står sig nämligen slätt och hemmanationen, vilken den än må vara, kan inte utträta mycket.

Ärlighet, viss försiktighet och förmågan att kunna lyda är därför inga dåliga egenskaper i kontakten med denna nationalstat. Med anpassningsförmåga och vara "streetwise" kan man trots allt i det praktiska, dagliga resandet få se och uppleva avsevärt mer än vad de på förhand givna direktiven medger.

Då vårt mål med resan var att studera Nordkoreas växtvärld med inriktning på lignoser så anhöll vi skriftligt om att få besöka bl.a. bergsmassiven i norr, Diamantbergen i söder och att få ta några beläggs exemplar under färderna. Det kändes viktigt då, vad vi vet, ingen botaniker från västvärlden eller ens Japan systematiskt har trampat dessa skogar på runt 70 år. Ett godkännande är nödvändigt då endast i förväg accepterade färd- och aktivitetsplaner kan genomföras, ibland inte ens det. Två månader före avresan fick vi, åtminstone i mitt tycke, ganska trista besked från det koreanska turistrådet. "Rododendronen är utblommad vid tiden får er ankomst; Nordkoreas lagar förbjuder insamling av fröer och växter med syfte att ta dem med sig utomlands; Nordkoreas Turist-

råd har tyvärr inga guider med botanisk utbildning; Det är inte möjligt att besöka området Changin-chosuji och berget Hoeyong men azaleor växer överallt i Nordkorea så det blir inga problem att hitta dem".

Vi måste också uppge eventuellt kamerainnehav, medan mobiler och GPS var förbjudna att ta in i landet. Att ta med mobiltelefon hade ändå inte varit till någon nytta. Däremot saknades GPS-en när vi kröp uppför bergen i Myohyang och snavade över bl.a. blommande buskmagnolia *Magnolia sieboldii*, vilken för övrigt är Nordkoreas nationalblomma.

I instruktionerna ingick också att inte medföra några amerikanskstillverkade varor som t.ex. cigaretter och att betalning skulle ske i förskott och endast i euro. Det sades att medhavda kartor inte fick visa Sydkorea, men det var fel. En införskaffad karta på flygplatsen i Pyongyang visar i själva verket hela Koreas territorium innefattande alla provinser jämte öarna intill Japan. I ett inramat uttalande från 1986 på kartan anför den store ledaren, president Kim Il Sung följande: "Ours is a single nation with 5000 years of history; it is a valorous, ambitious nation that has been vigorously fighting against foreign invaders and successive reactionary rulers from olden times; and it is a talented nation that has contributed greatly to mankind's development of science and culture".

FÄRD I SLUTET LAND - NORDKOREA

De tre resorna i Nordkorea

Trots påbudet som kändes ovana för oss tämligen beresta personer tog vi oss an färden med stor iver. Vi insåg att detta resmål anno 2004 var exklusivt långt över det vanliga även om vår rörelsefrihet skulle bli starkt beskuren. Vi hade dessutom ständigt två guider närvarande under hela vistelsen i landet.

Med flyg från Stockholm via Helsingfors nådde vi Peking. Efter ett par dagar i den sjudandande och larmande metropolens bordades nordkoreanska Air Koryos ryskbyggda plan. Det var förmiddag, tisdagen den 18 maj då en av veckans två flygförbindelser avgick, och maskinen fylldes snabbt med prydligt mörklädda nordkoreaner och några få västerlänningar. Koreanerna tillhörde utan tvekan landets nomenklatura och visade med pins på kavajuppslag och klänningsliv sin trohet till ledaren och nationen. Förutom vår grupp bestod "ljushuvudena" av några få nordamerikaner, förmodligen kanadensare och ytterligare två svenskar, en tekniker på tillfälligt ambassadbesök och en kristen biståndsarbetare specialist på jordbruksfrågor.

Över delvis molnhöljda bergskedjor och hav susade vi rakt österut mot den koreanska halvön. På tvåtimmarsflyg-

ningen blev vi positivt särbehandlade av de fagraste, geishaliknande flygvärdinnor som kan skådas inom trafik-flyget. I hjärtkontrast tog vi mark med några rejäla dunsar på en kombinerad civil- och militärflygplats norr om Pyong-yang.

Pyongyang - maktens centrum

I ankomsthallen fick vi hjälp av 1:e ambassadsekreteraren på vår ambassad, som lotsade oss och vårt bagage genom tull- och passkontrollerna. Vi välkomnades av den nordkoreanska resebyrån under ledning av vår guide och fördes in i en minibus för snabb färd till huvudstaden. Vägen är bred och trafiken nästan obefintlig så ekipaget åkte på den väghalva chauffören fann bäst. I furiös fart dundrade vi mot maktens boningar i det centrala Pyongyang. Ju närmare vi kom desto högre tycktes hastigheten bli. Senare förstod vi att en förhållandevis ny, tung bil med speciella nummerskyltar hade företrädare före nästan allt annat. Att vara handikappad, barn eller gammal och ta sig över de breda paradgatorna är förenat med uppenbar livsfara. Vi såg för övrigt endast någon åldring under vår åttadagarsvistelse i landet. Även småbarn tycktes vara en bristvara, alla synliga människor föreföll vara i åldern mellan 17 och 50 år, främst unga manliga

militärer.

Vad Pyongyang däremot inte lider brist på är stadens och, för övrigt, nationens alla maktsymboler. Efter att staden blivit totalt sönderbombad under Koreakriget 1950-53 har en glorifierande byggnadsstil vuxit fram. Pyongyangs centrum präglas av monumentala strukturer som 100 meter breda paradgator, triumfbågar, mausoleer, ofantliga krigsmonument, 45-våningars hotell, pampiga tunnelbanestationer, stora torg och byggnader för förvaltningen samt en staty i kolossalformat föreställande den store ledaren Kim Il Sung. Till baksidan räknas ett överårigt ryskbyggt kolkraftverk som styr ut illaluktande rök, gator med stora hål, frånvaron av gatuljus, skyltar samt bristfälliga kommunikationer. Det råder en skriande brist på energi i landet. I övrigt noterades att människorna är småväxta, tunna och allvarliga, med vackra anletsdrag. Kvinnorna lätt koketta, medan männen i allmänhet var något avståndstagande och skygga mot främlingar. En stor nyfikenhet märktes dock, främst på landsbygden.

Vi besökte under en dag de flesta av maktens monument och lade även ner en blomsterbukett under vördnadsfulla former vid den store ledarens staty. Som det tidsdokument denna reseberättelse delvis kan sägas vara, ska noteras att t.o.m. tideräkningen utgår från hans födelse vilket innebär att innevarande år i den demokratiska republiken Korea är (Juche) 93.

På vår fråga till delar av den diplomatiska kåren vem som styr landet idag blev svaret svävande. Den gode ledaren, kamrat Kim Jong Il, son till Kim Il Sung, är statschef men den reella makten torde -

(Forts. på sidan 12)

Den store Kim Il Sung och den lille Sten Ridderlöf

MED
ANPASSNINGSG-
FÖRMÅGA OCH
VARA
"STREETWISE"
KAN MAN
TROTS ALLT I
DET
PRAKTISKA,
DAGLIGA
RESANDET FÅ
SE OCH
UPPLEVA
AVSEVÄRT MER
ÄN VAD DE PÅ
FÖRHAND
GIVNA
DIREKTIVEN
MEDGER.

Triumfbågen i Pyongyang

PÅ INGET
ANNAT HÅLL I
VÄRLDEN,
MÖJLIGEN
KINA
UNDANTAGET,
HAR VI
SKÅDAT SÅ
OMFATTANDE
TRÄDPLANTE-
RINGAR SOM
HÄR.

Pyongyang från hotellfönstret

FÄRD I SLUTET LAND - NORDKOREA

(Forts. från sidan 11)

utifrån kremlologiska gissningar - innehas även kärna äldre män, kanske ett 40-tal dock okänt vilka. För tillfället synes en balans råda mellan jämnstarka ultrakonservativa kommunister och förnyare.

Under senare år har mer bistånd tagits emot, en något öppnare attityd skapats till yttrevärlden, tillåtelse för diplomater att besöka olycksplatser, har samtal med Sydkorea ägt rum m.m. Allt för att stärka landets image i omvärlden.

Trädplanteringar

På inget annat håll i världen, möjligen Kina undantaget, har vi skådat så omfattande trädplanteringar som här. Det märks framför allt utmed vägarna, men även i parker, i städer och byar. Det finns en logik i det då all tänkbar - och nästan även otänkbar - mark odlas vilket resulterat i betydande erosion utmed bergssluttningarna. Skyfall spolierar allts om oftast grödorna. De fördärvar vägbankar, tunnlar och bevattningskanaler och utlöser jordskred med vådliga konsekvenser. Under olyckliga omständigheter, nog mest varje år, lamsläs på så sätt delar av landsbygden och skördar går om intet.

De planteringar vi iakttog hade självfallet flera syften. I första hand att binda jord och skydda mot vind, att återskapa skog, att producera matfrukt, men även av dekorativa skäl. Såväl den bortgångne Kim Il Sung som den nuvarande ledaren tycks ha haft och har en personlig faiblesse för signalstarka blommor. Två nationella inomhusväxter produceras och säljs i deras namn, nämligen den karminröda orkidén *Dendrobium 'Kimilsunia'* med ursprung Indonesien och den varmröda begonian *Begonia tuberhybrida*

Propaganda i Pyongyang

'Kimjongilia' från Japan.

För oss dendrologiskt intresserade är det särskilt glädjande att i Pyongyangs parker beundra planterade magnolior i stort antal, t.ex. i Moranbong Park och vid monumentgruppen i Mansudae. De har förtjänstfullt ditkommenderats av ledarna och förgyller staden. Vi kunde bara notera två arter men de är någonting alldeles extra, nämligen den i landet allmänt förekommande magnolian *Magnolia sieboldii* och trädet *Magnolia obovata*, på svenska kallad juni-magnolia.

I de centrala delarna av huvudstaden var de vid vårt besök på gränsen till utblommade, vilket är ungefär en månad tidigare än i Mellansverige. Bägge magnoliorna tillhör världseliten i fråga om hårdighet och nog också i skönhet, inte minst för de vackra bladverken.

I axplocket av intressanta lignosplanteringar måste också ett par välkända lönnar nämnas *Acer palmatum* och *A. pseudosieboldianum* samt några överblommade rhododendron som vi kunde identifiera som *R. mucronulatum* och *R. dahuricum*. Även andra rhododendron fanns förutom att buxbomen *Buxus*

microphylla förekom nästan överallt. Antingen i form av lågvuxna häckar eller som fristående, oftast bollformad upp till höjden av omkring en meter. Inga vinterskador noterades.

För förståelsen av växtföretagningarna kan det vara värt att känna till de klimatuppgifter som snappats upp från en turistbroschyr. Den låglänta slätten runt huvudstaden har fyra distinkta årstider med varma och fuktiga somrar samt kalla vintrar. (se tabellen)

De mest påtagliga kantplanteringarna efter stadens paradgator består av ungefär 15 till 17 meter höga ginkgoträd *Ginkgo biloba* med blad nästan utan flikar och vackert pyramidformade kinesiska sekvojer *Metasequoia glyptostroboides*. Dessa arter förekom i nästan alla städer vi passerade på vår rundtur.

Bland huvudstadens alléträd noterades även poppel *Populus spec.* och plataner, troligen *Platanus orientalis*. De senare såg ofta skräpiga ut, troligtvis på grund av regelbundet återkommande frysskador. För rent dekorativa planteringar i parkernas bryn, invid officiella byggnader, i sluttningen ned

FÄRD I SLUTET LAND - NORDKOREA

mot floden Taedong - som rinner igenom Pyongyang - förekommer enstaka himalayacedrar *Cedrus deodora*. Dessa kommer samtliga från ett fyraårigt träd som Kim Jong Il fick i vänskapsgåva från Kina 1983 och som regelbundet förökas av Koreas Centrala Botaniska trädgård (KCBG).

Enligt M. Kravica (muntl.), ansvarig för ett av bl.a. Sida finansierat återbeskningsprogram, har Nordkorea bland de största trädplantaskolor han känner till. Tyvärr kommer materialet nästan uteslutande från utländska frökällor, företrädesvis sydkoreanska och kinesiska. Ofta är proveniensen eller artvalet tveksamt ur hårdighetsynpunkt, vilket lett till mindre lyckosamma resultat. På senare tid har dock vissa förbättringar gjorts för att reducera utsättningen av rena monokulturer och anpassa växtvalet till den ståndort som de kala, branta bergssluttningarna utgör. En osäkerhetsfaktor som emellertid lurar hela tiden är den generella bristen på energi. De bistra vintrarna, särskilt innanför de kustnära låglandsområdena, tvingar lokalbefolkningen att skaffa ved för värme och matlagning. Risken är därmed påtaglig att planteringarna, när de nått en viss dimension, ligger i farozonen. I första hand försvinner dock de inhemska träden.

Utanför de nationalparker vi fick besöka såg vi t.ex. inte en enda fullt utvuxen ek. Däremot hundratusentals självspridda plantor av kejsarek *Quercus*

dentata, vilka utmed kusten ofta växer som kratt.

Vi fick i praktiken skåda ett tämligen lyckat projekt, delvis finansierat med svenska skattemedel, då vi tillsammans med den svenske ambassadören, gjorde ett besök vid en plantskola några mil norr om Pyongyang.

Efter mottagning med pompa och ståt och borgmästare m.m. traskade vi ut på försöksfälten liksom senare i ett område med slutlig utplantering på närliggande berg. Ganska stora arealer var besädda med korealärk vilken fungerat väl. Det vetenskapliga namnet sadades vara *Larix olgensis* var. *koreana*. Jag fick ett par kraftiga plantor vilka olyckligtvis gick hädan innan de nådde den svenska mullen.

Målet med vår resa var inte att studera heroiska krigsmonument, inte heller enbart stads- eller landskapsplanteringar utan den genuina dendrofloran. Men vid ett besök i den demokratiska republiken Korea får man dock ta det ena med det andra. Så fort vi kom utanför stadsmiljöerna och särskilt i de nationalparker vi besökte förstod vi att den vilda floran var sällsynt spännande, sett ur ett svenskt perspektiv. Här blandades tre floraområden tillika med endemiska arter. Vi kände igen påfallande många växter från den nordliga, manchuriska delen, ett antal sydkoreanska/japanska från varmare områden samt influenser från en artrikare kinesisk dendroflora i söder.

Gemensamt är att växterna, särskilt i högre belägna trakter,

får utstå ett klimat som påminner om de vädervariationer vi numera har i Mellansverige. Ur hårdighetsynpunkt torde provenienser härifrån tillhöra eliten bland införda odlingsväxter i Sverige. Redan 1983 beskrev vår specialist inom dendrologin, framlidne Tor Nitzelius i boken "Träd i när och fjärran" 3 exempel på lysande hortikulturella egenskaper hos en rododendronart *R. brachycarpum* från det koreanska fastlandet.

Han skriver: "Formen från Diamantbergen (*Keum gang san*), strax norr om 38:e breddgraden, når i Arboretum Mustila, i södra Finland närmast trädstorlek och reproducerar sig spontant på odlingsplatsen. I ett annat av våra nordiska arboreta, Drafle vid Härnösand, är den manshög och fortsätter växa där *R. catawbiense* 'Grandiflorum' bara når meterhöjd. Formen från Diamantbergen är vitblommande och har vid korsningar, som undertecknad och andra odlare företagit med skönblommande men avsevärt mera vinterkänsliga arter, givit en avkomma, som nästan undantagslöst karakteriseras av påfallande vinterhårdighet."

Sådana fakta sporrade oss att så snabbt som möjligt få träda ut i den riktiga naturen. Tre olika färdtrutter blev resultatet av våra påtryckningar, där t.o.m. vår ambassadör något förvånad, konstaterade att vi getts tillåtelse att avvika från gängse turistvägar.

Den första färderna kom att gå mot sydväst och syd med slut-

(Forts. på sidan 14)

Magnolia liliflora

DE BISTRA VINTRARNA, SÄRSKILT INNANFÖR DE KUSTNÄRA LÅGLANDS-OMRÅDENA, TVINGAR LOKALBEFOLKNING EN ATT SKAFFA VED FÖR VÄRME OCH MATLAGNING. RISKEN ÄR DÄRMED PÅTAGLIG ATT PLANTERINGARNA, NÄR DE NÅTT EN VISS DIMENSION, LIGGER I FAROZONEN.

Temperaturen och nederbörden i Pyongyang, Nordkorea (medelvärden)

(Korean Publications Exchange Association 1997).

	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec		
Temp C°	-7,8	-4,4	1,9	9,8	16,0	20,6	24,2	24,4	18,7	11,6	3,8	-4,3	Medel	9,5
Nederbörd mm	14,1	12,5	28,5	53,2	82,5	90,9	281,7	247,9	109,1	42,2	36,7	21,3	Summa	1000,4

FÄRD I SLUTET LAND - NORDKOREA

(Forts. från sidan 13)

målet den demilitariserade zonen vid 38:e breddgraden. Den andra till ett centralt beläget bergsmassiv Mt. Myohyang nordost om Pyongyang. Den tredje åt öst och sydöst till den inre delen av Diamantbergen vid Japanska havet, också den till gränsen mot Sydkorea.

Mot Kaesong och 38:e breddgraden

I småkyligt, lätt disigt väder anträdde färden söderut i den tidiga morgontimmen. Det var dagen före Kristi himmelsfärdsdag, 2004 och vädret var påfallande likt det vi är vana vid hemifrån. Vi mötte ett myller av gående eller cyklande personer oftast en och en på väg ut eller in till huvudstaden. Vi passerade också lastbilar av äldre rysk modell fullpackade med unga brunklädda soldater med k-pistar staplade i hög på flaket. De skulle plantera ris på kollektivjordbruken liksom den övriga befolkningen oavsett yrke. Ingen undgår denna nationella plikt för att föda befolkningen. Även guiden var utkommenderad att stå till vaderna i vatten efter att han lämnat oss på flygplatsen.

All fotografering var förbjuden men ingen av oss kunde motstå att, av misstag, bränna av ett och annat fotoskott, men mot militärtransporterna var vi noggrannare med att följa reglerna.

Vårt första stopp var den kolossala damm som under stora umbäranden tillkommit genom att en landbrygga byggts över en vidsträckt bukt som tidigare varit utsatt för stora förändringar i vattenståndet. Kraftigt tidvatten i Gula havet men också från översvämningar inåt land vilka av och till fått följdverkningar till och med i huvudstadsområdet. Efter att ha passerat West Sea barrage drygt 60 km väster om Pyongyang

Soldater i den demilitariserade zonen

blev landskapet vildare och mer lantligt. Vi kunde nu känna sydlig värme och långa sträckor kantades vägen av ekkratt av kejsareken med dess enormt stora och på översidan blanka blad.

Vårt andra stopp blev mer av bensträckare då vi samtidigt tvingades ur bussen för kontroll av giltiga bevis när vi nu anlände till Kuwols nationalpark. Här var naturen tillsynes oförstörd och vi hörde för första gången fågelsång och fick också skåda en briljant flyguppvisning av mindre falk över ett bergskrön. Vi fortsatte uppåt i terrängen på en serpentinväg med ömsom dramatiska bergssidor på ena sidan och ömsom innehållsrik skog på den andra. Över en bergskam och plötsligt låg ett vidunderligt landskap framför oss där människor varken syntes eller hördes. Det var en hittills ny upplevelse samtidigt som vi kunde njuta av "poppande" härfågel.

Vi stannade till vid ett utsiktstempel och möttes av vänlig äldre man, anställd i nationalparken. På bred dialekt berättade han för guiden att sedan parkens tillkomst för ett par år sedan får han inte röra sig fritt i området trots att han är barnfödd på platsen och aldrig lämnat den. Vi skänkte honom några cigarettpaket som stortligen uppskattades, då varje vuxen mansperson i landet

tycks vara rökare. Här kunde vi också för första gången titta närmare på växtlivet. Det var brant runt templet och svängrummet begränsat. Den djupt flikbladiga jättearalian *Kalopanax septemlobus* var. *maximowiczii* samsades här med lianen, *Schizophragma hydrangoides*, en storvuxen, bredbladig och rent vitblommig spirea, förmodligen *Spirea koreana*, några ekar *Quercus mongolica* var. *Grosseserrata* samt såväl en obestämd rosablommig ros som en klenvuxen rönn. Ställde vi om fokus så paraderade vitblommig kornellträd *Cornus alba* utmed bergssidorna i den i övrigt grågröna massan av löv- och barrträd. Som slutpunkt visade en ny falk upp sig.

Fordonet bromsade sig ner mot slättlandet. Innan vi lämnade nationalparken noterade vi äldre, förkommunistiska boplatser omgivna av idylliskt blommande fruktträd. Från bussen såg det ut som den vitblommiga aprikosen *Prunus armeniaca* och ett rosablommig litet träd, troligen den vanliga persikan *P. persica*. Här iakttog vi också nästan den enda hunden under hela resan. Sannolikt har sådana husdjur helt sonika strukit med, liksom flertalet häckande fåglar, under de nio åren i rad som landet drabbades av svår svält.

Därefter färdades vi mot sydost på en lokal väg byggd på

Militärer i Panmunjom

DE SKULLE
PLANTERA RIS PÅ
KOLLEKTIV-
JORDBRUKEN
LIKSOM DEN
ÖVRIGA
BEFOLKNINGEN
OAVSETT YRKE.
INGEN UNDGÅR
DENNA
NATIONELLA PLIKT
FÖR ATT FÖDA
BEFOLKNINGEN.

Officer i fredspaviljongen i den Demilitariserade Zonen

FÄRD I SLUTET LAND - NORDKOREA

en kraftigt upphöjd vägbank vilken omgav de vattendränkta risfälten. När vägen smalnade kantades den av nyplanterade kinesiska sekvojer samt vita och rosablommade robinior *Robinia pseudoacacia* och *R. hispida*. Det var onekligen en tjugis syn men genom mildts upprepning falnade begeistring. Dessa nordamerikanska träd, tillhörande ärtfamiljen, ligger i planteringstoppen både utmed de lokala byvägarna och de stora motorvägarna. Vi lämnade byvägen med dess folkliv med oxar som drog på vagnar och primitiva plogar och hamnade på motorvägen mot demarkationslinjen och Sydkorea.

Nästa stopp blev ett besök vid ett litet, men betagande vackert tempel, även här i orörd skogsterräng. Vi möttes av en buddistmunk som vänligt redogjorde för templet historia och visade oss runt i de gamla byggnaderna. Utanför blommande de vackrast hållna buskmagnolior jag skådat. Att platsen hade en lång tradition vittnade även de omgivande träden. Här växte bl.a. en cirka 20 meter hög kastanj *Castanea crenata*, flera valnötsträd av den här vilda arten *Juglans mandshurica* och 4-5 meter höga syrener av den nästan blåblommande *Syringa wolfii*. Självfallet fanns det även här några formklippta buxbomsklot.

Sedan följde en liten frågestund. Av misstag blev vi varse att mannen knappast var en sann buddistmunk utan snarare en välutbildad statsfunktionär som på detta sätt och med munkdräkt representerade klostret, samtidigt som han och familjen fick tillgång till en unik livsmiljö. För oss spelade det föga roll så vi avslutade visiten med ett tack och intog en smaklig lunch på utbredda filtar intill en närliggande bäck.

Trevligt, men då jag vid

bäckfåran upptäckte en av mina älsklingslönnar den rara klöverlönnen *Acer triflorum* gick jag snabbt ut i terrängen. Här blommande också en liten *Stephanandra incica* som fotograferades. Jag nosade runt för att försöka finna fler klöverlönnar i den halvmeterdjupa lösa myllan. Femton, kanske upp till 20 meter bort vaktade vår kvinnliga guide. Hon var uppenbart orolig över att inte ha full kontroll över vad som pågick, vi skulle egentligen inte göra några egna utflykter i naturen, men för mig fick växterna gå före kontrollen. Hennes utstyrelse, en grön tylliknande klänning tillsammans med inneskor, gjorde henne helt maktlös att driva in mig i flocken. Kort därefter lomade jag tillbaka till gruppen.

Efter totalt cirka 16-17 mils körning nästan utan att konfronteras med andra motorfordon än militärlastbilar anlände vi sent på kvällen till vårt slutmål den forna huvudstaden Kaesong nära den demilitariserade zonen. Här är bebyggelsen till stora delar genuin då staden inte bombats sönder under Koreakriget. Vi inkvarterades i ett traditionellt koreanskt hotell med pappers-tunna väggar där vi sov på golvet. Turligt nog var det värme i golven då natten blev kylig. Innan hade vi intagit en typisk koreansk festmåltid nedsköljd med finkelsmakande svag sprit. Hela upplevelsen, innefattande den småskaliga stadsmiljön, var starkt upplyftande fjärran från det tunga och pompösa i Pyongyang. En elege också till Koreakonsult, som mot den koreanska turistbyråns inrådan, stått på sig och valt detta hotell.

Mot demarkationslinjen

Inte utan anspänning antrade vi bussen nästa morgon för avfärd mot den demilitariserade zonen. Det är en obetydlig

körsträcka från Kaesong till ingenmanslandet där det norra och södra Korea möts. Inom någon mil åkte vi förbi flera militärposter och kontroller för att slutligen i en öppen kulvert få vandra fram till en anhopning byggnader.

På vardera sidan om demarkationslinjen ligger några större administrativa byggnader och däremellan ett antal mindre. Vi gick in i en av dem, den består enbart av ett rum med två utgångar, den ena mot söder och den andra mot norr. Mitt i rummet finns, förutom stolar ett bord med en mittlinje tydligt markerad i bordsskivan - gränsen mellan de krigförande länderna. Här och ingen annanstans tas de fåtaliga, officiella kontakterna mellan länderna och då under strikta former. Den södra utgången var stängd vilket gav oss möjlighet att bese hela rummet. Att blicka ut genom sidofönstren, snett mot den sydkoreanska sidan skapade nervositet hos de meniga soldaterna trots att vi var ledsagade av en hög officer. När vi åter backade in på det nordkoreanska territoriet dök plötsligt några storvuxna sydkoreanska militärer upp och såg till sin förvåning västerländska besökare på fel sida! På ett ögonblick försvann de hjälmprydda huvudena in bakom sin del av byggnaden, vilket för oss trygga svenskar upplevdes som överdrivet spännande. Här råder ett dagligt nervkrig trots att stille-ståndsavtal slöts för 51 år sedan. En oförsiktig rörelse kan få ödesdigra konsekvenser. Detta har historien med tydlighet visat.

En liten solskenshistoria dämpade det tillfälliga nervdallret då en anställd dam i administrationsbyggnaden ville överlämna en upphittad, för tidigt utflugnen, fågelunge av för oss okänt slag. Den här kraken var i

(Forts. på sidan 16)

Vår guide vid West Sea Barrage

HÄR IAKTTOG VI
OCKSÅ NÄSTAN
DEN ENDA
HUNDEN UNDER
HELA RESAN.
SANNOLIKT HAR
SÅDANA HUSDJUR
HELT SONIKA
STRUKIT MED,
LIKSOM FLERTALET
HÄCKANDE
FÅGLAR, UNDER DE
NIO ÅREN I RAD
SOM LANDET
DRABBADES AV
SVÅR SVÄLT.

Nordsidan av huset där Koreakriget avslutades.

FÄRD I SLUTET LAND - NORDKOREA

(Forts. från sidan 15)

Officer med fågelunge

VI FRÅGADE VÅR GUIDE HUR MÄNNISKOR KUNDE TA SIG IGENOM TUNNLARNA NÄR INGEN ÖPPNING SKÖNJDES? "DET KOMMER JU BILAR" BLEV SVARET.

Vårt traditionella hotell i Kaesong

Kaesong City

minsta laget för att klara sig i den kyliga luften och därtill utan insektsföda. Allt vi kunde göra var att prestera lite värme så den lilla ungen lades i officerens värmade hand. På en gång tinade den bistre och hårt koncentrerade officeren upp. För första gången på någon timme i vårt sällskap förmärktes ett varmt och omtänksamt leende i vår nyvunne väns ansikte.

Den unga damen fick efterhand återta fågeln med uppmaning att lägga tillbaka den där den hittats. Så efter att ha upplevt det sällsamma torner-spelet staterna emellan promenerade vi i maklig takt mot den historiska paviljong som enkom byggts för parternas under-tecknande av stillståndsavtalet i juli 1953. Möblerna med vita överdrag, pennorna och bordsflaggorna m.m. var helt intakta från denna tid och vi kunde med lite ansträngning till och med känna doften från anno dazumal.

I anslutning till byggnaden finns en vacker och välskött, huvudsakligen vintergrön, park med buxbom och fantastiska junimagnolior, vilka stod i full blom. Vi skänkte en välvillig tanke till den store ledaren för hans vurm för magnolior.

När vi fått uppleva den 38:e breddgraden, och för den skull också den 126:e längdgraden i östlig riktning var det dags att återvända till Pyongyang och vårt fyrstjärniga hotell Yanggakdo på en ö i floden Taedong.

Ett sista stopp tvingade vi oss till. Nära Kaesong kunde vi från vägen studera en av landets anläggningar för skolning av ginseng *Panax ginseng*. Från långt håll fotograferades så- och växtbäddarna i en tämligen unik, helt centraliserad anläggning.

Ambassadör Paul Beijer och Ingrid Frisell-Lalin

Vägen tillbaka var både rak och asfalterad. Trots detta tog hemresan åtskilliga timmar så mörkret hann falla. Vägen korsade bergsmassiven med flera upp till kilometerlånga, helt obelysta tunnlar, helt obelysta tunnlar. I skymningen passerade vi gående människor på väg någonstans efter en lång och slitsam arbetsdag. Somliga gjorde upp eld vid vägkanten kanske för matlagning, kanske för övernattnig. Andra fortsatte gående, i några fall cyklande, in i de kolsvarta tunnlarna utan vare sig ficklampor eller dynamon. Det var uppenbar risk att någon skulle bli påkörd då tunnlarna saknade gångbana eller ens en sträng intill vägbanan.

Vi frågade vår guide hur människor kunde ta sig igenom tunnlarna när ingen öppning skönjdes? "Det kommer ju bilar" blev svaret. Men motfrågan blev, "hur ofta?" Med tanke på vad vi gemensamt iakttog så fick vi bara ett förläget leende tillbaka.

Botaniska trädgården i Pyongyang

Före vår färd till bergsmassiven i norr besökte vi Nordkoreas centrala botaniska trädgård (KCBG) i Daesong-distriktet nordost om Pyongyang. Det var den 20 maj och vädret var kyligare än vad som

då är normalt för Stockholms-trakten.

Botaniska trädgården, som anlades 1959 omfattar 240 hektar och har 650 anställda.

Vi ville gärna ha kontakt med en kunnig botanist som var villig att visa oss runt. Vi hade tur att få möta vice direktören Ri Wan Ik, som nog också är den som i realiteten leder verksamheten. Hans specialitet var inte dendrologi men hans kunskaper var ändå betydande. Detta jämte hans vänlighet ledde till intressanta diskussioner. Trots duggreget och en lång rundtur på drygt två timmar hade vi kunnat spendera mycket mer tid tillsammans.

Under ledning av Mr. Ri vandrade vi runt i hela trädgården men lade den mesta tiden i arboretet. Här är växterna planterade i stora bestånd vilket är estetiskt och också visar på individuella skillnader. Beundrande noterade vi de utsökt vackra stammarna hos skenkamelian *S tewartia koreana* och tallen *Pinus bungeana*, den fräscha grönskan från lärken *Larix olgensis* och en hel kollektion ekar från Ostasien med tonvikten lagd på Nordkorea med närområden. Här kunde vi sålunda detaljstudera *Quercus aliena* med två varieteter, *Q. acutissima* m.fl.

FÄRD I SLUTET LAND - NORDKOREA

Bergsvandring i Myohyang bergen

Mr Ri försökte förklara skillnaden mellan *Buxus microphylla* och *Buxus koreana*. Den senare hade något bredare blad men vid en snabb besiktning uppfattade vi inga stora skillnader. Ett par sticklingar överlämnades som eventuellt överlever vintern i Sverige. Under ett av de många ginkgoträden fann Ingrid till vår glädje en mängd fröplantor. Mr. Ri grävde upp fyra vilka han gav oss. För egen del hoppas jag att, om de klarar sig, någon är en honplanta.

Det finns mycket att bese i den stora trädgården. Vi betraktade bl.a. en rar buske på ett par ställen, nämligen *Abeliophyllum distichum* en vitblommig släkting till forsythian och lotus *Nelumbo nucifera* i en av dammarna. På frågan om lotus är vildväxande i Nordkorea blev svaret nekande. När vi diskuterade detta under en tarpil *Salix babylonica* invid dammen kom en härfågel och satte sig lugnt några meter ovanför Katarina Curmans huvud.

Här liksom tidigare fick vi bevis på att en varierad trädgård i ålder och sammansättning fungerar som en magnet på fågellivet. Ju mindre städad, åtminstone till en viss gräns, desto bättre. Till saken hör att den arme av parkarbetare vi iakttog skötte sitt arbete väl. Trädgården är i gott skick och

är självfallet Nordkoreas "Main Garden".

Bergsbestigning i Mt. Myohyang

Istället för att besöka landets nordligaste bergsmassiv gavs möjlighet att bese en för turister öppen nationalpark cirka 17 mil nordost Pyongyang. Bergstopparna i Myohyangsan, i första hand Mt. Myohyang, når ansemliga 1900 meter över havet. Det blev vårt resmål efter besöket i den botaniska trädgården. Sent på aftonen den 20 maj anlände vi till det trestjärniga, enorma hotellkomplexet Hiansan mitt ute i vildmarken.

På morgonen bar det bussledes av i det vackra kuperade landskapet. Luften var kylig trots sol och vi kunde snart konstatera att den variationsrika växtligheten var omkring en vecka senare i sin utveckling jämfört med området runt Pyongyang.

Vi följde en strid flod allt högre upp i bergen tills vi nådde vägens slut. Här fick förberedas för fotvandring i synnerligen brant backe. Tyvärr hade Birgitta fått en besvärlig luftrörskatarr som på morgonen behandlats av läkare. Istället för att ligga kvar på hotellet valde hon att följa med till startplatsen för bestigningen. Det var verkligen ledsamt för henne, men härifrån var utsikten i alla fall bättre än från

hotellbädden.

I god takt stegade Ingrid, Katarina och jag uppför en brant sydsida av berget ackompanjerad även avspänd guide. Vi var dock inte ensamma. Snarare tycktes det som alla skolklasser i regionen hade samma mål just denna dag. Ungdomarna var mycket hövliga. När de passerade oss främlingar bugade de ända till marken för att visa sin respekt. Trots deras antal och ålder var mötet med dem inte störande. Tvärtom när Ingrid efter en lättare stukning bestämde sig för stanna på 600-700 metersnivån blev hon vänligt konverserad av både ungdomar och medföljande lärare. Det var onekligen ett angenämt sätt att pusta ut i bergsbranten. Katarina och jag fortsatte dock bestigningen, då vår guide hövligt gjorde Ingrid sällskap. Vi fick dock en tid vid vilken vi skulle ses vid bussen. Självfallet accepterade vi det med tillägg för ej så få akademiska kvarter.

En beskrivning av bergssidan och dess natur är i korthet följande:

Berget är så brant att utan särskilda anordningar vore en bestigning av vissa partier endast möjlig för alpinister såvida inte långa omvägar tas. För att åstadkomma en gångbar led har små fotsteg huggits ut direkt i urberget i de brantare partierna, oftast med ett kompletterande räcke. Men leden vindlar i stort sett rakt uppåt förbi bergsknallar, utsprång, över forsar och hållar där skyddsräcken vanligen saknas. Under torra förhållanden är det tillräckligt tryggt att ta sig upp, men ack så tungt! När bergen blir slippriga av regn eller dimma kan kullerbyttorna bli våldsamma om det ens stannar vid det. Själv gjorde jag en saltomortal men kom på benen

(Forts. på sidan 18)

Lärare på skolutflykt i Myohyang bergen.

FÖR ATT
ÅSTADKOMMA EN
GÅNGBAR LED HAR
SMÅ FOTSTEG
HUGGITS UT
DIREKT I
URBERGET I DE
BRANTARE
PARTIERNA,
OFTAST MED ETT
KOMPLETTERANDE
RÄCKE.

Tempel i Kumgangbergen

En vacker dalgång i Kumgangbergen.

VISSA BERGSAVSNITT ÄR HELT LODRÄTA OCH DÄR, SOM PÅ MÅNGA ANDRA HÅLL I LANDET, HAR CITAT FRÅN BUDDA OCH DEN STORE LEDAREN MEJSLATS IN I KLIPPORNA MED DJUPA DOMINANTA TECKEN.

Arbetare nära Kuwol

FÄRD I SLUTET LAND - NORDKOREA

(Forts. från sidan 17)

igen.

Att Ingrid lyckades ta sig upp så högt var en enastående prestation, något som de koreanska barnen häpnade över och hade många kommentarer runt.

Vissa bergsavsnitt är helt lodräta och där, som på många andra håll i landet, har citat från Budda och den store ledaren mejslats in i klipporna med djupa dominanta tecken. I det korta tidsperspektivet uppfattas det lätt, av oss västerlänningar, som ett statsdirigerat klotter i omistlig natur. I ett längre kanske det lyfts fram som en historisk intressant kulturyttring. I Diamantbergen såg vi liknande åstadkomna för mycket länge sedan.

Den natur vi kom i direkt kontakt med var en syd sluttning med ett ringa jorddjup och hög luftfuktighet. Vandringens leden ringlade hela tiden utmed en forsande bäck med mindre vattenfall här och där. Vid foten av berget var växtligheten ymnigast.

Vid flodbädden ståtade manchurisk valnöt, lönnarna *Acer mandshuricum* och strimlönnen *A. tegmentosum*, lite högre upp lindar, förmodligen bl.a. *Tilia koreana* samt eken *Quercus mongolica*. Buskskiktet var också betydande med olvonet *Viburnum sargentii*, en obestämd schersmin m.fl. Här och var lyckades också den ståtliga tallen *Pinus koraiensis* fänga sitt livsrum.

I de brantaste låga partierna hängde örterna ut över stupen och där det fanns ett någorlunda djupt jordlager förekom rikligt med lönnar, främst *Acer pseudosieboldianum* och *A. mona* samt rönnen *Sorbus commixta*. I de solbelysta brynen var den koreanska azalean *Rhododendron schlippenbachii* talrik. Något högre upp prunkade kornellen

Blommande Pinus i Myohyingbergen

Cornus alba i full blom hårt inklämd i en bergsskrevla liksom en remonterande *Rhododendron mucronulatum*.

Efter att vi lämnat Ingrid och guiden trampade vi vidare uppför sluttningen där skogen åter började sluta sig. Skolklasserna hade vänt neråt, tystnaden bröts endast av fågelsång och bruset från forsarna. Bland små, taniga kejsarekar fann vi omgäende flera stora vildväxande buskträd av *Magnolia sieboldii* som här endast stod i knopp. Intressanta, men okända ormbunkar kantade leden som inte var lika sliten här som i de nedre räjongerna. Då vår fria tid var ute sedan närmare en timme måste vi motvilligt vända nedåt. På cirka 850 meters höjd insamlades under vända två växter, dels en liten buskmagnolia, dels eken *Quercus aliena* var. *aliena*. Bägge exemplaren har i skrivande stund hittills överlevt i Stockholms skärgård.

Eftersom vi var kraftigt försenade tvingades vi formligen galoppera ner för bergssidan. Då steglängden på de uthuggna trapporna är anpassade till koreanska fötter var det lätt att bryta sig. Katarina nyttjade den höga uppmärksamheten som krävdes med att samtidigt räkna antalet trappsteg. Det blev 1258

stycken. Då berggrunden är densamma som hemmavid måste det ha varit ett kolossalt arbete att hugga ut alla trappstegen i graniten.

Efter att vi ätit en god måltid på stranden av floden styrdes kosan åter mot huvudstaden. På kvällen hann vi med att bevista en rolig och annorlunda cirkusföreställning av armens cirkusgrupp. Bland de många numren skämtades det rejält om både amerikaner och japaner, vilka i hög grad speglar Nordkoreas nutidshistoria.

Mot Österhavet och Diamantbergen

Den sista etappen på resan skulle också bli den längsta. I arla morgonstund rullade minibussen i strålände väder mot Koreas östra kust. Vi skulle till det som japanerna kallar Japanska sjön men som koreanerna benämner det Östra Koreanska havet. Vägen är bred, asfalterad och huvudsakligen trafikerad av militärfordon med unga soldater på väg till dagens arbete.

Det gick undan så redan efter ett par timmar nådde vi vårt första mål- ett grandios vattenfall i Ulim ungefär halvvägs till kusten. Även här har ett stort område avsatts som naturreservat men infrastrukturen var under uppbyggnad. När vi

FÄRD I SLUTET LAND - NORDKOREA

Soldater på väg till dagens arbete

var helt nära vattenfallet blev vi stoppade då militären skulle spränga bort en halv bergssida innan vi fick passera. Ett kolossalt dån och berget föll ner i en djup ravin som delvis fylldes. Det var mer tur än skicklighet att flodfåran i ravinen inte tvingades ändra sitt lopp. Det var också tursamt att ingen människa kom till skada då flera laddningar inte utlöstes. Vi fick vänta länge innan faran blåstes över, och ändå skedde en kraftig explosion strax innan då stora stenblock kom farande även mot vår buss. De unga rekryterna, som skötte arbetet, var tydligen inga experter på att spränga berg.

Vid det 90 meter höga vattenfallet rådde ett behagligt klimat. Som alltid i fuktiga miljöer och solexponerade lägen var växtkraften stor. Artsammansättningen var den för oss kända, åtminstone vad vi kunde se. Även här pryddes en högt liggande berghäll med in-graverade citat.

Därefter tog vi oss tillbaka till motorvägen med destination Wonsan, Nordkoreas största hamnstad. Även här kantades vägen av planterade robinior, främst *R. pseudoacacia*. I övrigt var landskapet likt det vi tidigare färdats i, så också de terrassodlingar som sträckte sig högt och brant utmed bergen. På många håll har plantering av tallen *Pinus densiflora* gjorts för

att hejda erosionen. Landskapet är bitvis pastoralt, särskilt där risfälten brukades och röda flaggor på kollektivjordbrukens fält och torg manade till fortsatta revolutionära ansträngningar.

När vi närmade oss kusten passerade vi stora arealer planterade med valnötsträd, *Juglans regia*.

Wonsan och dess botaniska trädgård

I fortsatt soligt, men svalt väder, anlade vi till hotellet i Wonsan. Det låg ett kort stenkast från havsstranden.

Här studerade vi några fiskare, som väntade på att deras fartyg skulle anlöpa, vi plockade stora mussel- och ostronskal och doppade tårna i havet. Vattnet var kyligt, men det var skönt att sträcka på benen och njuta av den lugna miljön. Därefter fortsatte vi till ett närbeläget område - Sondowon Park, som är ett slags Folkets park vid havet för vanliga semesterfirare och premierade arbetare. Vi var de enda besökarna då det ännu var för tidigt på säsongen.

För att binda sanden har rader av japansk svarttall *Pinus thunbergiana* planterats där stammarna omringats av vita snäckskal. En god och dekorativ ide när material finns. Vidare besökte vi ett sommarläger för särskilt begåvade ungdomar och

fick där en liten inblick i koreanska skolelevers niodagars sommarvistelse vid havet.

Vi fortsatte till Wonsan Botanical Garden och kom in i en övervuxen men artrik trädgård. Växtkraften föreföll nästan synlig. Fågelsången var här intensiv, den bästa en ornitolog kunde önska sig. Redan vid 18-tiden hade vissa nattsångare fattat posten och sjöng oupphörligen från någon övervuxen buske inne i det höga gräset. Trastar och duvor manövrerade med igenkännandets säkerhet mellan trädens grova grenar. Ånyo hördes en spelande härfågel på nära håll.

Att orientera sig i trädgården var inte lätt genom den begränsade sikten, men underlättades tack vare förekomsten av gator i ett rutnät. Det skapade många bryn som tillät ljuset att tränga in ytterligare till bakomliggande planteringar. För en trädgårdsälskare var det emellertid en erbarmlig syn, som endast till nöds kunde kompenseras av de magnifika junimagnolior som planterats i en allé vid en av ingångarna.

När man befinner sig i ett så okänt rum som detta och där etiketteringen är föråldrad eller obefintlig så bör hjälp sökas om så är möjligt. Sagt och gjort. Trots lördagskvällens sena timme lyckades vi samla ihop den summerade personella makt- och kunskapseliten i trädgården. Inom en halvtimme anlade en styrka på fyra män och en kvinna under ledning av chefen Jo Kwang Sok.

Självt fastnade jag för deras lilla magnoliasamling på sex arter, varav tre huvudsakligen japanska (*M. obovata*, *M. stellata*, *M. kobus*), den inhemska *M. sieboldii* och två kinesiska (*M. denudata*, *M. liliiflora*). Gemensamt för dessa nordöstasiatiska arter är att de alla är

(Forts. på sidan 20)

Vägarbeten i närheten av Wonsan

OCH RÖDA
FLAGGOR PÅ
KOLLEKTIV-
JORDBRUKENS
FÄLT OCH TORG
MANADE TILL
FORTSATT
REVOLUTIONÄRA
ANSTRÄNG-
NINGAR.

Stenar bloccerar vägen till
Diamantbergen

Vägarbeten i närheten av Wonsan

FÄRD I SLUTET LAND - NORDKOREA

(Forts. från sidan 19)

Blommande *Cornus Alba* i
Diamantbergen

VI MENADE ATT
DET RÅDER
SVÅRIGHETER VAR
MAN ÄN
BEFINNER SIG,
MEN HÄR DÄR
MARKNADS-
TÄNKANDE
SAKNAS OCH
KÖPKRAFTEN ÄR
MINIMAL, STÖTER
MAN PÅ EXTREMA
SVÅRIGHETER.

tämligen eller mycket härdiga. Särskilt de kinesiska togs under luppen. Vi avslutade vandringen med en diskussion om man kan få ekonomi i en botanisk anläggning som denna. Vi menade att det råder svårigheter var man än befinner sig, men här där marknadstänkande saknas och köpkraften är minimal, stöter man på extrema svårigheter. Att så är fallet inses lätt när flera träd vandaliserats genom stöld av ved för bränsle. Att inte heller ha drivmedel till gräsklippare, sågar och traktorer lägger en viss handlingsförlamning på den dagliga verksamheten. Det är någonting att tänka på för trädgårdar i väst och deras besökare.

Ett besök i norra Kumgang-

Belkum-gang

Efter en ganska sen middag på hotellet ställdes kosan mot Sydkorea och Diamantbergen. Bilvägen följde kusten, långa sträckor parallellt med den järnväg som nyligen åter öppnats över den demilitariserade zonen. Denna järnväg har varit stängd av minor och pansarhinder sedan vapenstillståndet. Men numera är det alltså möjligt att resa till Sydkorea, förutsatt att man får tillstånd från höga vederbörande i Pyongyang.

Vårt mål denna dag var det inre av Kumgangbergen. Bergen närmast kusten är utarrenderade till bilkoncernen Hyundai i Sydkorea för turism därifrån. För att inte bli beblandade med sydkoreaner får de nordkoreaner som bor i norr

Fiskare som väntar på sin båt söder om Wonsan

och turisterna där hålla tillgodo med de inre massiven, Kumgang-Belkum-gang. Bergstopparna här är något lägre än Kumgangs 1639 meter.

När vi närmade oss gränsen vek vi av på en hisnande serpentinfärd. Många sådana begivelser har vi varit med om men aldrig på så usla vägar i branter av detta slag. Förklaringen är att vägen håller på att byggas som en del i att skapa en ny turistvänlig nationalpark i Nordkorea. Försökskaniner eller ej, spännande var det. Vår chaufför hade dock undersökt om några ras hade rapporterats eller om något regnväder var på gång. Trots detta hindrades vi av stora nedfallna stenbumlingar på det som kallades vägbana.

Dessa rensades effektivt bort av en mindre militärstyrka och bussen kunde knoga sig vidare uppåt. På runt 1100 meter över havet övergick berget i en högplatå. Vi passerade myrmarker med *Salixsnår*, hedar och små byar. Vegetationen kändes hemtam då den var lik den vi möter i Norrland. Det konstiga var att även häruppe, där landskapet var tämligen orört, hade alléplanterarna gjort sitt intåg. Här var robiniorna ersatta med lönnen *Acer truncatum* och oxeln *Sorbus alnifolia*.

Efter någon timmes körning i bergen nådde vi vårt mål, en fantastisk kanjon med omgivande, praktiskt taget, lodräta bergssidor med en brusande fors i botten. Detta annorlunda landskap är hjärtat i ett kom-

Japanska Sjön söder om Wonsan

Soldater i arbete, söder om Pyongyang

FÄRD I SLUTET LAND - NORDKOREA

Författaren med guide på Jade Dragon Snow Mountain

plex av buddisttempel med mycket gamla anor. Här läste våra guider äldre texter som ristats in på bergen parallellt med nyare koreanska deviser. De var den kuliss bakom vilken munkarna funnit frid under århundraden och som nu även blev vår vandringsled.

Eftersom vi hade lite olika intressen blev strövtågen mestadels helt privata. För egen del hade jag ambitionen att finna *Rhododendron brachycarpum*, vilket jag tyvärr inte lyckades med. Svårt att säga om och var den skulle tänkas finnas. Ett avgörande hinder var de närapå lodräta, minst 100 meter höga kanjonväggarna. Det fanns varken tid eller ork att effektivt leta sig igenom terrängen. De rododendron jag fann var talrika *R. schlippenbachii*

och något färre *R. mucronulatum* och *R. dahuricum*. En vanlig buske eller mindre träd som växte i miljön utmed den fuktiga forsen var *Magnolia sieboldii*. Det är inte svårt att förstå att Nordkorea har anammat den som landets nationalblomma. Ett älskligare småträd är nämligen svårt att finna. Här i dunklet under jättearalior, lönnar, lindar med flera lyste de nästan försagda blommorna som kritvita duv-ägg. På många ställen, främst i fuktig vedmull, fann jag mängder av avkommor i olika storlekar. Någon handfull av de minsta telsingarna fick följa med till Sverige. I övrigt gjorde vi inga nya dendrologiska fynd.

Därefter för vi åter till Pyongyang där den svenske ambassadören visade ambassaden och

sin nyrenoverade bostad i det som tidigare varit östtyska ambassaden. Det var trevligt, underhållande och informativt vilket skapade en positiv bild av det svenska engagemanget men också ökade våra sympatier för ett hårt provat och arbetande folk.

Till sist

Ett besök i den demokratiska republiken Nordkorea för studier av växter i naturen är idag förenat med betydande svårigheter. Händelser som för en svensk ter sig självklara kan uppfattas på ett helt annat sätt i det hårt styrda landet. Om man respekterar det kan upplevelsen bli långt bättre än förväntat. Trots alla de svårigheter vi redovisat hyser vi sympati för människorna och de yrkesmän vi träffat. Utan att vara specialist på utvecklingen i området känns det som om landet - om än långsamt - går mot ett öppnare samhälle, där nordiska botaniker skulle kunna finna många intressanta prydnadsväxter som synnerligen väl passar vårt klimat.

Låt er alltså inte avskräckas. En resa till Nordkorea kan ge en större och exklusivare upplevelse och mer kunskap än högvis av charterresor till Alicante eller Benidorm på samma soliga latitud som Pyongyang.

Text & foto: Sten Ridderlöf

Kim Il Sung avbildad i Pyongyangs tunnelbana

Sten med Magnolia Sieboldii

Fakta om Nordkorea

Nordkorea har en egen tide-räkning, som utgår från Kim Il Sung's födelseår som Juche 1. År 2004 skrivs alltså Juche 93 i den nordkoreanska kalendern. Den politiska ideologi som styr landet är en blandning av kommunism och den som skapades av Kim Il Sung. Nordkorea är ett totalitärt samhälle, starkt präglad av personkulten av den döde Kim Il Sung och hans son, landets statsöverhuvud, Kim Jung Il.

Sedan svåra översvämningar och missväxt drabbade Nordkorea i mitten av 1990-talet har landet inte klarat att försörja sin egen befolkning på 22 miljoner med mat. FN-organet World Food Program (WFP) försörjer nu mer än sex miljoner av landets invånare med livsmedel.

Det isolerade Nordkorea är helt genomsvyrat av maktthavnas propaganda. Mobiltelefoner och Internet är otillåtna. Massmedierna är statsstyrda. Invånarnas kunskaper om omvärlden är minimala.

Sedan 1998 finns visst utrymme för privatföretag och marknadskrafter, men det privata näringslivet står ännu för en mycket marginell del av landets BNP.

Formellt är Syd- och Nordkorea fortfarande i krig med varandra. Den 27 juli 1953 slöts ett stilleståndsavtal som ännu gäller. Mellan länderna finns en fyra kilometer bred demilitariserad zon. En hög mur längs hela gränsen skiljer de båda länderna från varandra.

(Källor: Utrikespolitiska Institutet, UD, WFP, Amnesty international och tidningen Vi.)